

{ koaderno } Amaia Nausia Pimoulier

Erreprodukzio-Produkzio

Mendeetan zehar emakumeen funtsezko eginkizuna amatasuna zela esan ziguten, genuen betebeharrak nagusia ugalke-ta izanik gure izatearen arrazoi bakarra hori zela entzun behar izan genuen. Erreprodukzio gaitasunik gabe emakumearen papera ez zen nahitaezkoa. 1632an argitaratutako Lope de Vegaren “La Dorotea” lanean bitartekari lanak egiten zituen Gerardaren pertsonaiak galdera hori egiten zion bere buruari; zahartzaroarekin, hilerokoa galtzen dugunean eta berarekin umeak izateko daukagun gaitasuna, ze zentzu dauka gure izateak?

Eredu kristauaren arabera emakumeon papera, senarraren esanetara egoteaz gain, seme-alabak ongi heztea zen, fededun zintzoak sortzea. Paper hori ongi betez gero, emakumeok eta gizonezkoek bakoitzak euren rol mugen barruan mantenduz gero, gizarteak aurrera egingen zuen. Patriarkatuaren diskurtsoaren arabera jaioak izan ginenean jasotako zigilua bailitzan, maitatzeko eta zaintzeko ahalmenaren pribilegioa genuen. Eta, propaganda kanpaina onenetan bezala, garrantzitsuak sentiarazi gintuzten. Bake soziala gure eskuetan genuen. Arduraren harrotasunari esker gure zama pozik jasaten genuen.

GIZONEZKOEK BEZALAKOAK IZAN NAHI DUZUE?

Gutxika emakumearen askapenerako borrokari esker zerbait gehiago ginela ohartu ginen. Ama izatea aukera bat zen, norberak aukeratu zezakeen bidea, eta gure identitateak nabardurak eskuratu zituen. Orduan kapitalismoak beste nahitaezko eginkizun bat oparitu zigun; produkzioaren zentzua eman zitzaigun emakumeoi. «Gizonezkoak bezalakoak izan nahi duzue? Produzitu!». Eta horrela merkataritza mundura sartuz gero gure askapena lortuko genuela esan zitzaigun.

Berrero ere propaganda kanpaina onenetan bezala, erabakitze gaitasuna genuela sentiarazi ziguten.

Gaur, produkzio-erreprodukzio dikotomiak bahituta gaude. Emakumeok egiten dugun erreprodukzio lanari eta soldatarik gabe egiten dugun zaintza lanari esker sistemak aurrera egiten du.

Orain, emakumeok bi izateko arrazoi ditugun moduan, bi lan ere baditugu: etxetik kanpo egiten duguna eta etxe barruan egiten duguna. Bata gure askapenerako ona omen da, bestea edozein emakumek sentitzen duen familiarekiko maitasun naturalagatik egiten dugu.

Etxetik kanpo lan egiten ez duen emakumea, ume eta etxearen zaintzari lehentasuna emanez, sistema patriarkalaren biktima da. Amatasunari uko egiten diona, berriz, bihozgabeko emakumea da, desnaturalizatu hutsa. Ongi izorratu gaituzte! Ongi saldu digute askatasunaren eta maitasunaren kontua!

PATRIARKATUA ETA KAPITALISMOA

Silvia Federici idazle eta aktibista feministarekin bat nator, berdintasunaren aldeko borrokak ezin gaitu itsutu. Helburua baldin bada gizonezkoak lan merkatuan jasaten duten esplotazio berdina jasotzea, nik berdintasun horri uko egiten diot. Patriarkatuaren diskurtsoa mendeetan zehar eraginkorra izan den bezala, orain kapitalismoaren azpijokoak iruzur egin digu; burujabetzaren gakoa lan merkatuan dagoela sinistarazi digu. Patriarkatua eta kapitalismoa eskutik datoz, diskurtsoa hobetu dute, eraginkorragoa da, agian ez horren zuzena, eta, guk, jakin gabe, erosi egin dugu. Gure askapena lortu nahi badugu, erreproduzitu-produzitu dikotomia gainditu nahi badugu, gure borroka langileen borroka berdina dela ulertu behar dugu. •

Gaur, produkzio-erreprodukzio dikotomiak bahituta gaude. Emakumeok egiten dugun erreprodukzio lanari eta soldatarik gabe egiten dugun zaintza lanari esker sistemak aurrera egiten du

«Ikasle gorren zailtasunei buruz dagoen ezjakintasuna gainditu behar da»

Argi dago urrats asko egiteke dau dela desgaitasunen bat duten pertsonen aukera berdintasuna bermatzeko. Sarritan begi bistan dauden mugikortasun arazoez ohartzen gara, baina entzumen arazoak dituzten lagunek zer nolako zailtasunak aurkitzen dituzte? Gizarte Hezkuntzan EHUn graduatu berri den Elene Sorazuk pertsona gorren unibertsitateko ikasketa prozesua aztertu du gradu amaierako lan batean. Bere esperientzia propioetik abiatuta, geletan arazoak aurkitzen dituztenekin hitz egin du, eta, dioenez, ondorioztatu du berebiziko garrantzia duela irakasleak sentsibilizatzea eta ikasleak motibatzea. Hiru campusetako hamahiru pertsona gor, ikasle gorrekin lan egiten duten hemezortzi irakasle eta Desgaitasunak Dituzten Pertsonentzako Zerbitzuko teknikaria elkarrizketatu ditu. Ikasleen arabera, irakasleak askotan ahazten dira euren errealitateaz, «izan ere, eztabaidetan guztiek batera hitz egiten dutenean, zarata handiegia dagoenean edo azalpenak ondo heltzen ez direnean, pertsona gorrari bizkarra ematen ari dira».

Planteatzen duenez, ezagutza eza ere arazo nabarmena da; ikasle gorren kolektiboa oso anitza da eta kasu bakoitza ezberdina da, pertsona bakoitzak beharrian ezberdinak dituelarik. Horregatik, ikasgeletako irakaste eta ikasketa jarduerak hobetzeko sentsibilizazio kanpaina bat proposatzen du, baita ikasle gorren eta irakasleen arteko lan komuna eta lan horren jarraipena. Aintzat hartu beharreko funtsezko sei gako aipatzen ditu: «kontzientzia, partaidetza eta lankidetzak, konpromisoa eta irisgarritasuna, inklusioa, enpatia eta elkarren arteko babesa».

Zerk bultzatu zintuen lan hau egitera?

Ikasle gor gisa izan nuen esperientziak bultzatu ninduen lana burutzera. Unibertsitatean, ka-

rreran zehar (Gizarte hezkuntza) lehenengo eskutik bizi izan dut egungo egoera, eta entzumen desgaitasuna duten beste pertsona batzuk ere bat datoz gure ikaste prozesuan arreta egokitu eta metodologia egokiaren beharra aipatzerakoan. Desgaitasunak Dituzten Pertsonentzako Zerbitzuak irakasleei baliabideak eta tresnak eskaintzen badizkie ere, kontu batzuk hobetu litezkeela uste dut. Horregatik, garrantzitsutzat jotzen dut unibertsitatean ikasten duten pertsona gorrei ematen zaien erantzuna egokitzearen aldeko sentsibilizazio lana egitea, inklusioa eta aukera berdintasuna erraztuz.

Diozunez, irakasle eta ikasle gorren arteko harremanak errazteko oztopo nagusietako bat ziurtasun falta da. Zertan islatzen da?

Irakasleen zein ikasleen aldetik nagusi den ziurgabetasunaz ari naiz, desgaitasunaren inguruan irakasleek duten ezjakintasuna nabaria baita. Irakasleak pertsona gor bat gelan izateak zehatz-mehatz zer suposatzen duen ez dakienez, ez daki egoeraren aurrean egoki jokatzeko. Pertsona gor asko egoera horrekin frustratu egiten dira. Irakasleek sarri ez dakite egoerari irtenbidea nola eman edota, ikasleekin arazoa zuzentzeko hitz egin ondoren, egoera errepikatu egiten da. Orduan, ziurgabetasuna sortzen da, ezjakintasuna. Entzumen desgaitasuna duten guztiak ez dira berdinak, talde anitza da, eta, beraz, irakasleak pertsona jakinetara egokitu behar dira dituzten beharrezko arabera.

Zer-nolako egoerak eman daitetzke gelatan ziurgabetasun horren ondorioz?

Ziurgabetasun egoera horren ondorioz, irakasleak jarraitu beharreko jarraibideez ahazten dira eta ikasle gorrek ezin dituzte eskolak egoki jarraitu. Jarraibide horiek Desgaitasunak Dituzten Pertsonentzako Zerbitzuak eskaintzen dituen txosten psikopedagogikoetan agertzen dira,

pertsona gorraren egoeraren inguruko beharrezko informazioarekin. Eskolak ematen dituzten irakasle guztiek ezagutzen dituzten jarraibideak, baina ez dira beti betetzen.

Irakasleen eta entzumen desgaitasuna duten ikasleen arteko lan komuna planteatzen duzu, horren barruan eskolen jarraipena ere proposatuz. Zure ustez zelan antolatu beharko litzateke komunikazio hori?

Nire ustez, bientzako onuragarriena batzarrak egitea da, hau da, ikasle gorrek zuzenean azaltzea irakasleei dituzten beharrezkoak, beraien egoera, duten desgaitasuna, ikaste prozesua errazteko behar dituzten jarraibideak... Bi aldeek nola jokatu adostu behar dute, irakasleak ikaslearekin konpromisoa har dezan materiala alde aurretik errazteko orduan, ikus-entzuzko material ulargarria emateko... Betidanik esan denez, pertsona bakoitza mundu bat da, eta, horregatik, bere osotasunean ezagutu behar da, ahalik eta erantzun egokiena erraztearren.

Mahai gainean ipintzen duzun beste gai bat entzumen desgaitasunak dituzten pertsonen kolektiboaren aniztasuna da. Diozunez, kontuan hartu behar da kasu batzuetan desgaitasuna arina izan daitekeela, baina badaudela kasu larriagoak ere, ikusmena eta entzumena pixkanaka galtzea eragiten duen Usher-Hallgren sindromea duten ikasleen egoera adibidez. Badago kasu ezberdin horien inguruko daturik?

Ez dut datu estatistikorik eta nik dakidala ez da sindrome horren gaineko azterketarik, ezta pairatzen duten ikasle kopuruari dagokionez ere. Badakit entzumen desgaitasuna duten 24 ikasle daudela guztira EHUn 2015-16 ikasturte honetan.

Nola deskribatuko zenuke egun unibertsitatean ikasten duen ikasle gor baten egoera?

Kontuan hartu behar da kolektiboaren aniztasuna. Hau da,

ELENE SORAZU

EHU-KO GRADUKO IKASLEA

Gradu amaierako lan batean, EHUko ikasle gorrek dituzten beharrei erantzun egokia emateko sentsibilizazio premia nabarmendu du Elene Sorazuk.

Nerea Goti

Argazkiak: Jon URBE | ARGAZKI PRESS

ikasle bakoitzak berezko beharrianak ditu. Horregatik, egoera oso ezberdina izan daiteke inplante koklear bat daukan pertsona gor baten kasua, irakaslearen arreta behar duelako eta FM frekuentzia erabil dezakeelako, eta zeinu hizkuntzako interpretea behar duen beste pertsona gor batena. Ikasle gorrrarekin eragina duten irakaslearekin lotutako egoerak askotarikoak dira: irakaslearen jokabidea bera jarraibideak betetzen ez baditu, azkar hitz egitea, bizkarra ematea, metodologia desegokia erabiltzea, txandak errespetatzen ez dituzten eztabaidak onartzea, beharrezko izan daitezkeen egokitzapenak kontuan ez hartzea, transkripzioari eta azpigitulurik gabeko ikus-entzunezko materialak erabiltzea, azken uneko

ezustekoak izatea, ahozko irakurketak...

Behin baino gehiagotan, ikasle gorrek eskolak jarraitzeko arazoei aurre egin behar izaten diete, txandak errespetatzen ez direlako eta interpreteak ezin duelako bere lana zuzen egin, ikaskide guztiek aldi berean hitz egiten dutelako eta irakaslea ez delako egoeraz ohartzen... Ondorioz, ikasle gorrek informazioa galtzen dute, ezin dute eztabaidetan parte hartu ezta beren iritzia eman ere... Horrek guztiak frustrazioa eragiten du. Ohikoa den beste zailtasun bat ikus-entzunezko materialen "erabilgarritasuna" da, bideo gehienak azpigitulurik gabeak baitira.

Planteatzen duzu irakasleak askotan ahazten duela ikasle

guztiek ez dituztela erraztasun berberak eskolak jarraitzeko. Zer egin dezakete? Badago guztieneko formaziorik ahoskatzeko orduan edota bestelako jarraibideetan?

Irakasleek inplikazio handiagoa izan behar dute, ikasle gorrek hurbilago senti daitezen, eskolatan integratuago. Hobetze alderara, irakasleek ikasle gorren jarraipena egin behar dute, eta alderantziz. Era horretara, biek hobeto lan egingo lukete, alde bien arteko laguntza emango litzateke, bientzako mesedegarria izango litzatekeena.

Irakasleen lana hobetu egingo da irakaslearen desgaitasunari buruzko ezagupen handiagoa izan eta beharrianen erantzuteko zerbitzuarekin kontaktu handiagoa mantentzen duen heinean. Praktika onen gaineko for-

mazioaren bidez irakasleak izango dituen beharrei erantzuteko ezagutza lor dezake. Irakasleek trebatzeko aukerak baliatu behar dituzte. Zerbitzuak, dagoeneko, kasu bakoitzari dagokion txosten psikopedagogikoa helarazten dio irakasleari, desgaitasuna duen pertsonaren gaineko informazioarekin, dituen beharrrak eta ikaste prozesua errazteko jarraibideak adibidez. Gainera, kontuan hartu behar da kolektiboaren aniztasuna eta pertsona bakoitzak berezko beharrianak dituela. Irakasleak, beraz, desgaitasuna eta beharrianak ulertu eta ezagutu behar ditu jarraian pertsona bakoitzaren egoerara egokitzeko.

Hasierako urrats modura, badago irakasleek jarrai dezaketenen eredurik edo arau sin-

«Unibertsitateko irakasleek inplikazio handiagoa izan behar dute, ikasle gorrek hurbiltasuna senti dezaten, ikasgeletan integratuago senti daitezen»

«Ikasle gorrak ikasle aktiboak izan behar dira, bai euren egoera azaltzeko bai beharrezko egokitzapenak eskatzeko»

plerik eskolak errazteari begira?
Unibertsitatean ez dago uneotan eskola berezirik, baina, esan bezala, Desgaitasunak Ditutzen Pertsonentzako Zerbitzuak eskaintzen dituen egokitzapenak izan badaude, behin desgaitasuna duen ikasleak matrikula egin eta dituen beharrizanen araberrako eskaera egiten duenean abian jartzen direnak.

Unibertsitatetik kanpo, ezagutzen duzu ere zein den eskoletako egoera. Nola moldatzen dira maisu-maistrak ikasle gorrekin?
Gipuzkoan, adibidez, Aransgi elkarte dago, Gipuzkoako pertsona gorren familiak biltzen dituen, eta, bertan, pertsona gorrei erantzun egokia emateko beharrezko zerbitzuak lantzen egiten dute lan. Hezkuntza arloan, hezkuntza bereziko profesionalak dituzte, logopedak. Azkenaldian izandako lege aldaketek ez dakit zer puntutaraino eragina izan duten arlo honetan, hobekuntzarik izan den edota metodologian aldaketarik

egon den. Baina, Gipuzkoan adibidez, badakit gorrak diren ikasleentzako berezko ikasgelak badaudela, laguntza pertsonalizatua eskainiz egokitzapen kurrikularrekin.

Aipatzen duzu sentsibilizazio kanpaina batek lagun lezakeela harremanetan dauden hezi batzuk botatzen. Zure ustez, mezua nondik joan beharko litzateke?
Batez ere irakasleei eta ikasleei zuzendutako kanpaina izan beharko litzateke, ikasle gorrek bizi duten egoeraren gaineko kontzientzia har dezaten. Azken batean, gorren ikaste prozesua erraz lezakeen aukera berdintasuna lortzea litzateke helburua, eta ikasle gorren eta irakasleen arteko harremanak zein ikaslearen artekoa hobetzea.

Zein da EHUko Desgaitasuna Duten Pertsonentzako Arreta Zerbitzuaren papera?
Desgaitasuna Duten Pertsonentzako Zerbitzuak ikasle horientzat bitartekoak eta baliabideak eskaintzearen ardura du. Aukera

berdintasuna bermatzea du helburu. Nire kasuan, laguntza eta konfiantza eman dit hasieratik, baina gertatzen dena da ez dela beti nahikoa izaten. Ikaste prozesuan pertsona gorrek dituzten beharren erantzunean ikasleek duten papera erabakigarria da, izan ere, lehen aipatu bezala, ikasleek sarritan ez dituzte jarraibide guztiak betetzen; ahaztu egiten zaizkie ohitura faltagatik, ez dute gorra izatea zer den ezagutzen...

Entzumen desgaitasuna duten pertsonen dagokionez, nola inplika daitezke beraien egoera ezagutzera emateko?
Pertsona gorrak ere inplikatu egin behar dira beraien egoera gizarteari eta irakasleei, bereziki, ezagutzera emateko. Ikasle aktiboak izan behar dira euren egoera azaltzeko eta beharrezko egokitzapenak eskatzeko. Irakaslearen ekarpena funtsezkoa da irakaslea egoera hobetzeko gai ez bada. Era berean, parte hartu behar du sentsibilizazio ekitaldietan, hitzaldietan, informazioaren dibulgazioan, bideoe-

tan... Bizi duen egoera azaldu behar du. Gure errealitatearen berri ematen badugu, laguntza gehiago jasoko dugu. Ikasle eta irakasleen arteko lankidetzak izan behar da, irakasleari zelan jokatu azaltzeko, irakasleak lagun gaitzan eskolak hobeto jarraitzeko baliabideak eskainiz... Oinarrizko printzipioak errespetua eta elkarren arteko laguntza dira, gainontzeko ikasleekin aukera berdintasunean izatea lortzea xede.

Lan arlo honek jarraipenik izango al du zure ikerketa jarraian?
Gradu amaierako lan hau hainbat komunikabidetan zabaldu da. Beraz, izan duen oihartzuna kontuan hartuta eta Desgaitasuna Duten Pertsonentzako Arreta Zerbitzuarekin eta Euskal Gorra elkartarekin lan egiteko aukera izanik, ikasle gorra matrikulatuta dauden zenbait fakultatetan sentsibilizazio saioak izango dira. Master bukaerako lanean programa hau gauzatzeke eta horren ebaluazioa egiteko asmoa daukat.

Bardean arratsalde berdinean hartuak dira alboko hiru irudiak; ezkontzera doan bikote bat album ofiziala egiten, hegazkin militar bat maniobrak egiten hasteko prest eta artzain bat lasai ederrean artaldea zaintzen. Kontraesan horiek guztiak kabitzen dira egun Bardeako lurralde zabalean.

Iñigo URIZ | ARGAZKI PRESS

IKUSMIRA

NATOKO 1.300 SOLDADU GERRA MARRAZTEN BARDEAN

Bardea izan daiteke ezkontzako argazkiak ateratzeko parajea. Amaitzen ez den edertasun patxadatsua magalean hartzen duen natur parkeak balioko luke beti perfektuegiak diren argazki horiek ateratzeko.

Bardea izan daiteke artzainen paradisu isila. Betikoa den lanbidea betirako modukoa izan daitekeela sinistarazten du Bardeak, ameskeriak eta ilusioak aise kabitzen baitira lurralde zabal horretan.

Baina Bardea Espainiako Armadaren tiro poligonoa ere bada, Estatuan benetako armak erabiltzen dituzten toki bakarra. Espainiako Armadak Bardea bonbardatzen du gerrarako entrenatzeko. Eta hala gertatzen da 1951. urtetik, inguruko udaletara diru zakuak bidalita erosten baitute isiltasuna eta otzantasuna. Egunotan NATOren azken hamkadako ariketa militarrik handienak egiten ari dira bertan. 1.300 soldadu inguru gerrarako prestatzen.

Hobe lukete, badaezpada, bakerako prestatzea eta entrenatzea. Halako batean gainera etorriko zaie bakea eta ez dute ideia zipitzik izango zer-nolako maniobrak egin.

amagoia.mujika@gaur8.info

ERRONKARIKO GAZTA

Eroski SeleQtia gourmet markak produktuaren salmenta bultzatu eta ikusgarriago egingen du bere kalitatea

 ELIKADURA / Maider Iantzi Goienetxe

Nafarroako Gobernuak, Eroskik eta Erronkari Jatorri Izen Babestuak akordio bat sinatu dute gazta hau, eta honen bidez tokiko produktuak, sustatzeko. Bere ezaugarri gastronomiko eta kulturei balioa eman nahi diete, baita tokiko ekonomiari ere. Nafarroako Pirinioetan hazitako latxa ardien esne gordinarekin egindako jakia da, erabat naturala.

Bertako jaki estima-tu bat bulkatzera dator Eroskik, Nafarroako Gobernuak eta Erronkari Jatorri Izen Babestuak izenpetutako akordioa. Eroski SeleQtia gourmet markak zabalpena eta prestigioa emanen

dio nafar Pirinioetako larreetan hazitako ardi latxen esnez eging-dako gaztari. Intia-Reino Gourmet, alde ba-tetik, Nafarroako nekazaritzako elikagaien ziurtagiriaz eta kon-trolaz arduratzen da, eta, bertze-tik, beren sustapenaz eta zabal-penaz. Aurkeztutako hitzarmena

bigarren lan ildoan kokatzen da eta kontsumitzaile eta sukaldariek izugarri baloratzen duten bertako produktu bat bultzatzen du.

Intia-Reyno Gourmetek bezala, Eroskik ere Nafarroa bertako ja-kiak sustatu eta garatzen lagun-du nahi du. 2014an Erronkariko 20.000 kilo gazta baino gehiago saldu zituen eta kopuru hori bi-koiztea du helburu, baita Jatorri Izen Babestu honen kalitatea ikusgarriago egitea ere. «Kontsu-mitzaileek Nafarroako produktu honi merezi duen balioa eman diezaioten nahi dugu», adierazi zuen Anabel Zariquiegui Eroski-ren Iruñeko hipermerkatuko zu-zendariak gazta berriaren aur-kezpen ekitaldian. Gobernuko

Landa Garapeneko sailburu Isa-bel Elizalde ere itunak nekazari-tza elikagaien garapenari egiten dion ekarpena azpimarratu zuen. Jendartea sentsibilizatzeko beharra ere aipatu zuen, produk-tu hau kontsumituta bertako lanpostuei eusten zaielako, eta, ondorioz, gure herri eta paisaiei.

JATORRI IZENA JASOTZEN LEHENA

Intia Kontseilu Erregulatzailerak sustatu, babestu eta kontrola-tzen du Erronkariko gaztaren ekoizpena, produktuaren kalita-tea entitate independente baten kontrol zorrotzekin zainduta. Gazta hau lehen jakia izan zen Estatu espainiarrean jatorri ize-na jasotzen, 1981ean.

Orain, Eroski SeleQtia gourmet markarekin salduko da taldeko merkataritza zentro eta saltoki guztietan. Marka horren barnean kalitate handiko produktuak sar-tzen dira. «Osagai, aldaera, arra-za, jatorri eta errezeta onenekin eginda daude, metodo tradizio-nalek ematen duten zapore bere-ziarekin eta dastatzaile adituen bermearekin».

Mikel Arnarez Larra Gazten zu-zendaria da, Erronkari Jatorri Izen Babestuko SeleQtia gaztaren hornitzailea. GAUR8ri esplikatu dionez, hainbat arrazoigatik da garrantzitsua hitzarmena. «Sal-mentak igotzea ekarriko du, eta, batez ere, hurbileko produktuei eta ekoizleei bultzada handiagoa emanen die. Eroskiren gama al-tuko marka erreferentearen ai-torpena da».

Eskuz lan egiten duen enpresa da Erronkariko gaztarena. 31 urte daramatzate jaki hau ekoizten eta orain 70.000-80.000 kilo gazta egiten ari dira urtean. Aur-ten %10 inguru handitu dute produkzioa, eta, salmentek la-guntzen badute, igotzen saiatuko dira datorren urtean ere. «Hori

Beheko argazkian, Eroski SeleQtia gourmet markarekin taldeko saltoki guztietan salduko diren Erronkariko gaztak. EROSKI

{ Erronkariko gazta }

Latxa eta nafar kastako jaki zaporetsua

Latxa eta nafar arrazako ardien esne gordinarekin egindako gazta da. Lau hilabete behar ditu ontzeko eta **Erronkariko gaztandegietan** ekoizten da eskusiboki. **Azal natural, gogor, zakar, urintsu eta lasto kolorekoa** du; mamia ere gogorra, eta zulotxoduna, begirik gabea. Usaina eta zaporea bereziak ditu, **zertxobait mina da**, eta zuri-horixa da moztutakoan.

Akordioaren hiru sinatzaileak eskua emanda, Nafarroako Gobernuaren, Eroskiren eta Erronkariko gaztaren ordezkari.
EROSKI

bai, horretarako esnea lortu behar dugu eta hori konplikatuagoa da beti».

Gaur egun Eroski bezalako merkataritza zentro handiak dira gehien saltzen dutenak eta horregatik garrantzitsua iruditzen zaio Arnarezi bertako kalitatezko produktuen alde apustu egiten jarraitzea. «Landa eremuko biz-

tanleriari eustea dakar horrek, Erronkariko gazta bailaran eginga baita eskusiboki. Abereek latxa arrazakoak izan behar dutenez, abeltzainak ere landa eremuetan kokatuta daude. Jendeak kontzientzia hartu behar du halako produktuak kontsumituz mende egiten diola nekazaritzari lotutako familia kopurua manten-

tzeari. Lanpostu falta handia dugu landa eremuetan», azaldu du ekoizleak.

Ohartarazi duenez, Erronkariko gaztak dezenteko desabantaila du jatorri izena duten bertze gazta batzuekiko. Erabiltzen duten esnea Idiazabal gazta egiteko erabiltzen den bera da, baina ez daude esnea ekoizten den inguru batean. Nafarroa iparraldean ekoizten da batez ere esnea, baina Erronkarin ez dago ardi latxa esnerik, arraza ez delako ongi egokitzen bailarara. Orduan, gazta egiteko pausoa ematen duten artzainek Idiazabal gazta ekoitzi ohi dute. «Hemengo beste jatorri izenaren, Idiazabalen, arabera lortzen dugu esnea. Eskaera handiagoa badu eta esne gehiago behar badu, edo esnea ekoizten duten artzainek beraiek gehiago ekoizten badute gauzak hobeki

doazelako, guk, Erronkarikoek, gehiago ordaindu arren ez dugu esne nahikorik lortzen».

Gaztaz harago, orokorrean, Nafarroako tokiko ekoizpena gero eta handiagoa da. «Bertako nekazaritza elikagaien industria hagit indartsua da, gero eta handiagoa, bereziki kontserbak eta Erriberako industria. Mendialdean gehiago gaude gaztaren eta urdaitegi txikien mende. Erronkarin, gaztarena da bertako nekazaritzaren industria. Aurten gaztandegi batek ekoizteari utzi dio, esne produkzioaren jaitsiera aurreikusiz. Baina, ohituta gaudeenez, Erronkari gazta urtez urte nola garatzen den ikusten joan gara». Etorikizun ona ikusten dio, kalitatea bermatuta duelako aspalditik, eta, artistek dioten bezala, iristea baino zailagoa delako eustea.

«Bertako kalitatezko produktuen alde apustu egiteak landa eremuko biztanleriari eustea dakar. Horren kontzientzia hartu behar du jendeak», defendatu du Mikel Arnarezek

Gaztaz harago, orokorrean Nafarroako tokiko ekoizpena gero eta handiago dela jakinarazi du hornitzaileak. «Bertako nekazaritza elikagaien industria hagit indartsua da»

SASOIKOA

ERRONKARI GAZTA

Ezker-eskuin, Iban Bengoa, Txabeli Sierra, Maitane Bengoa eta Eider Bengoa, Tolosan. Gorka RUBIO | ARGAZKI PRESS

infraganti DARDARY

Musikarik gabe ez dute bizitza ulertzen. Musika klasikoa, bluesa, folka, jazz... denetarik irteten da Dardary taldeko gitarra eta biolinetatik. Horien atzean, Iban Bengoa, Maitane eta Eider alabak, eta hauen biolin irakaslea, Txabeli Sierra. Proiektua orain urtebete jarri zen abian, eta, hamaika emanaldiren ondoren, lehen diskoa labetik atera berri dute.

Musikarekin gozatzan dute, a z a l d u edo deskribatu ezin daitekeen modu batean. Neurria hartzeko hobe da hitzak alde batera utzi eta sortzeko gai diren musika entzutea, baina, momentuz, ezinezkoa da lerroon bidez nota musikalak igortzea. Hori bai, erreportajea irakurtzen amaitutakoan sarean kuxkuxeatu, bilatu “Dardary” izena eta ikusi. Hobe, entzun.

Taldeak lau kide ditu, eta tar-tean bada bitxikeriarik. Izan ere, taldekideak Eider eta Maitane Bengoa ahizpak (8 eta 10 urte), hauen aita, Iban Bengoa, eta, haien biolin irakaslea, Txabeli Sierra, dira. Adin ezberdintasuna badago, baina aldi berean ez dago, musika muga guztiak gainditzeko, ezberdintasunak lausotzeko gai delako. Taldeak ederki funtzionatzen duela diote. Eta epe motzean jasotako fruituek frogatzen dute hori: emanaldiak kalean zein lokale-tan eta lehen diskoa grabatuta.

Goazen, hala ere, hastapenertara. Umeak izan arren, oso tre-beak dira biolina jotzen Bengoa ahizpak. Aitak kontatzen duenez, Suzuki izeneko metodologiarekin ikasi dute. Jatorri japoniarra duen ereduak dioenez, ez gara talentuarekin jaiotzen, baizik eta garatu egiten dugu. «Ama hizkuntza ikasten dugun bezalaxe –dio Iban Bengoak–. Umeek esfortzurik gabe ikasten dute, jaioberri direnetik entzuten dutelako».

Suzuki metodoarekin umetan hasi beharra dago, gero eta lehenago hobe, burmuina «biguna» dagoelako. Batzuk 3 urterekin hasten dira, baina beste asko 4 edo 5 urterekin. Eider eta Maitane 3 eta 4 urte zituztenean hasi ziren. «Astean behin joaten ginen Donostiara, baina etxean egunero-egunero entzun behar da ikasi beharreko kanten diskoa. Haiekin gurasoetako batek egon behar du, beraz, inplikazioa eta dedikazioa eskatzen ditu, bai umearen aldetik, bai helduaren aldetik ere», azaldu du Ibanek. Adibidez, goizean, jaikitzean, ikastolara joateko prestatu eta gosalduta bitartean, diskoa martxan egon ohi zen etxean.

Lehenengo bi hilabeteetan, umeak hain txikiak izanik, gezurrezko biolin bat erabiltzen dute; maketa moduko batekin aritzen dira soilik, biolina nola eusten den ikasteko, horretarako ere oso instrumentu «exijentea» omen delako.

Bengoatarren etxean musikarekiko zaletasuna aurreko belaunaldietatik datorkie, izan ere, Ibanen aitak soinua jotzen zuen. Ondoren lekukoa Ibanek hartu zuen, gitarra eta mandolinarekin, eta orain alabek. Aitziber emazteak ere gustuko du musika. Hala ere, musikan jantziak ez diren gurasoak euren seme-alabei ikasketotan laguntzeko gai berdindin direla argi utzi nahi du Ibanek. Suzuki metodoaren urratsak jarraitu besterik ez dago.

MUSIKAREN AURPEGIRIK GOZOENA

Entseatzen eta ikasten ordu asko eman dituzte azken urteotan Eider eta Maitanek eta, nolabait, musikaren alde gogorrena edo neketsuena bizi izan dute. Baina hori baino askoz gehiago badela dio haien aitak, gozatzea eta gozaraztea, hain zuzen. Bidegurutze horretan sortu zen Dardary. «Umea nintzela gauza bera bizi izan nuen nik. Solfeoa, kontserbatorioa, etxean ikasi, entseguak, gauzak behin eta berriro errepikatu... lengoiaia musikala deitzen zaio horri. Maila jakin batera ailegatu nahi izanez gero beharrezkoak dira, noski, eta ados nago, baina askotan ahaztu egiten zaigu atal gogorra orekatu egin beharra dagoela gozamenarenarekin. Nik soinua ikasi nuen, eta azkenean utzi egin nuen», gogoratu du.

Gozatzeko eta gozarazteko taldea sortzea. Txabeli Sierra irakasleak umeak gai ikusi zituen kalera ateratzeko eta aurrera egin zuten. «Musika partekatzea da politena, nahiz eta jendaurrean jotzeak ere baduen bere zailtasuna. Musika eskolatan neurri batean hori falta dela uste dut», iritzi du aitak.

Kaleko lehenengo emanaldia maiatzean eman zuten, Donostiako Bretxa azokaren inguruan, eta esperientzia oso ona izan zela diote. Eider eta Maitane batez

ere jendearen aurpegiez oroitzen dira. «Esfortzua da, lana egin behar da, baina jasotzen duguna asko da, eta horrek me-rezi du», dio Maitanek. Txikienak eransten du musika ezin dela «zentzurik gabe jo», baizik eta «ondo pasatzeko» egin behar dela.

BLUESA, JAZZA, FOLKA...

Emanaldi batzuk eman dituzte dagoeneko kalean, beti Donostian, baita taberna edo lokal ezberdinetan ere, hiriburuan bertan nahiz jaioterri eta bizileku duten Tolosan. Saioetan Dardary talde gisa prestatu dituzten kanta eskaintzen dituzte, diskoan bildu dituzten abesti berberak, alegia. Eta estiloari dagokionez, oso zabala da: folk tradizionala, irlandarra, eskoziarra eta amerikarra, baina baita XX. mende hasierako jazz moduko bat ere, ragtime delakoa. Bluesarekin ere ausartu dira. Horrekin frogatu nahi dute biolinak hamaika estilo onartzen dituela eta abanikoa oso zabala dela. Musika klasikoa baino askoz gehiago sor dezake. Are gehiago, «sormenak uzten dizun guztia», Ibanen ustez.

Kontserbatorio eta musika eskoletan, ohi denez, musika klasikoa irakasten zaie ikasleei; «eta zoragarria da, beharrezkoa da hura ikastea, batez ere biolinista profesionala izan nahi duenarentzat –dio Ibanek–, baina ez da hori bakarrik». Elkarrizketaren une honetan alabek aitzak jazzagatik duen zaletasuna aipatzen dute, eta gogorarazten diote eurak Ken Zazpi bezalako taldeekin ere asko gozatzen dutela. Hortxe utzi diote harritxoaitari. Umeen egarria, errepertorioa zabaltzeagatik, amaigabea dela dio orduan aitzak. «Etengabe abestiak errepertoria gehitzeko prest dira...». Momentuz, ordubeteko iraupena du eskaintzen duten abesti sortak, baina etxean abesti berriak probatzen dituzte, baita abestu ere. Horretan dabil Eider. Kantari fina ere badela erakutsi digu.

Hain epe laburrean, urtebete eskasean, hona ailegatu izana bururatu ere ez zitzaizen egin kalera lehen aldiz kalera irten zire-

Maitane, ezkerrean, eta Eider, eskuinean, beren biolinekin.

Gorka RUBIO | ARGAZKI PRESS

nean. «Helmugarik gabe hasi ginen eta hala jarraitzen dugu, ez dugu pentsatu ere egiten hemendik urte batzuetara non egongo garen, edo hilabete batzuk barru... Ez dakigu. Muga, besterik gabe, ondo pasatzea da. Alabei esan ohi diet helburua ez dela profesionalak bihurtzea».

Diskoa egiteko aukera Flavio Banterla musikari eta konposatzailearen eskutik heldu zitzaizen. Esne Beltzarekin aritu da besteak beste italiarra. Hala, oraingoz lehengo lan honetan abesti ezagunen bertsioak daude, gehienak berriak egindako moldaketekin. Internet bidez eskura daiteke diskoa. «Lan guztia instrumentala da, ez dugu abesteko ezer landu. Mundu hori oso zabala da, eta, nahi izanez gero, hortxe dago, baina horrek lan asko exijituko liguke. Are politagoa litzateke, noski, geure abesti

propioak egitea, baina beste dikazio bat eskatzen du eta momentuz... Gauzak disfrutatu egin behar dira. Maila horretara helderik badago, baina zein preziotan?», galdegin du. Maitane eta Eiderrek musika ikasketak hasi zituztenean ezarritako maila eskuratu dutela-eta, garrantzitsuena dakiten hori aprobe txatzea dela uste du Bengoak. Gero gerokoak.

Tolosako Box.a arte elkartearen eta Donostiako Etxekalte tabernan jotzeak, baita hedabideetan agertu izanak ere, taldeari nolabaiteko sona eman dio, eta, hala, kaleko emanaldiez gain, ezkontza batean ere jo berri dute. Taberna ezagun

batek ere eskaintza egin die udazken eta neguko asteburuetan jotzeko, baina ezekoa eman dute lotura handiegia delako, eta hori ez da Dardaryren filoso-

fia. «Umeak dira», hori da kontuan hartu behar dena aitaren hitzetan, eta lehentasunak daude: eskola, lagunak, musika... eta, aurtun, Maitaneren zat, baita arrauna ere. «Erritmoa berriak markatzen dute, eta sekulako ilusioa zuen arraunean hasteko. Segi bada!», dio aitzak.

BIDAIAK ETA AMETSAK

Taldean jotzea irakasgai ona da beti, baina honakoan esperientzia pertsonal aparta ere izaten ari da. Aitarentzat «izugarri polita» da alabekin jotzea, eta, haultzat, «oso berezia».

Eta bidaiatu asko bidaiatzen dute, umeek behintzat bai, irudimena bor-bor dutelako. Jotzen duten artean, Maitanek, adibidez, zelai zabalak imajinatzen ditu, zuhaitzak dantzan, eta, batzuetan, Kursaal jauregian ikusten du bere burua. Aretoa lepo dago. Bada guk ere Dardaryren bidaiatu nahi dugu. Maitanek biolina eskuartearen du eta arkuak ez ditu sokak apenas lantandu, baina bagoaz zelai berde batean barna, haizeak aurpegia lantantzen digula...

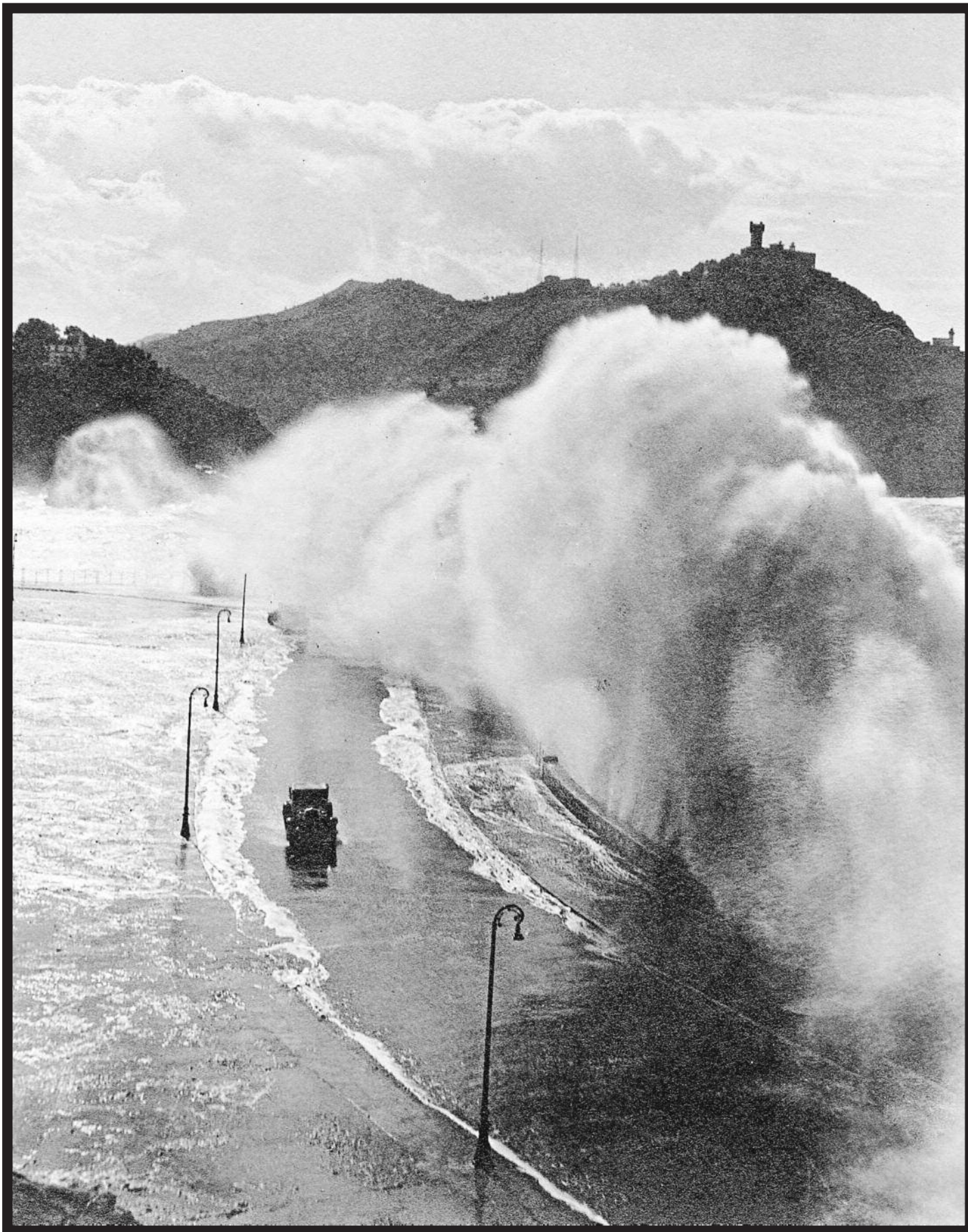
Oihane Larretxea de la Granja

Txabeli Sierra ibilbide luzeko biolinista profesionala da. Bost musika eskolatan irakasle izateaz gain, Et Incarnatus orkestrako kidea ere bada. Biolontxeloa ere jotzen du

Urte eta ordu asko eman dituzte Maitane eta Eider ahizpek musika ikasten. Alde gogorraz gain alde gozoa ere baduela erakutsi nahi zien Iban aitzak. Hala sortu zen Dardary

BEHATXULOTIK

Juantxo EGAÑA

GREGORIO GONZALEZ GALARZA

ITSASOAREN INDARRA, MAREA BIZIEN SASOIAN ARGAZKIETARA ERAMANA

Udazkena izan ohi da marea bizen sasoia. XIX. mendean hasi zen Gustave Le Gray argazkilari frantziarra olatuen indarra argazkietara eramaten. Donostia eta Biarritzen hartu ohi zituen irudiak, eta beste hainbat argazkilari frantziar gehitu zitzaizkion bizkor itsaso zakarrari eta olatuen kolpeei argazkiak ateratzeko jardunera. XX. mendean sar-tzearekin batera bertako argazkilariak hartu zieten lekua frantziarrei, tartean Gregorio Gonzalez Galarzak. Donostiaren kasuan, Pasealeku Berria bilakatu zen olatuen ikuskizuna mirestekoa argazkilarien eta publikoaren leku kuttuna. Batez ere olatuen ikuskizuna erretratatzen duten Gonzalez eta bere seme Carmeloren 2.000 argazki gordetzen dira San Telmo museoan.